

ՀԱՐԱՐԱԹԵՐԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Մասնա լրագիրն 5 անգամ կը հրատա-
րակուի շաբաթը . 4 Օրաբերք է 1 Շաբա-
թերք :
Տարեկան դիմ. 4. Պոստայ համար 180
Փառաւոյ 10 Մեկ
Վեցամեայ գին 4. Պոստայ 90 Ղ.թ.
Փառաւոյ 5 Մեկ
Իւրաքանչիւր բուռն գին
Շաբաթաբերք 60 փոյ.
Օրաբերք 20 ..

Իւրա գտցած լրագրաց համար Ժողի-
քը խմբագրութեան վրայ է :
Մամուլական, տպող մեկ անգամի համար
3 ղ. Երկու անգամի համար 2 ղ. Եւ
լրագրաց վերաբերեալ համարի կամ որ
եւ իցե գրութիւն խմբագիր-հետքե-
նիս պիտի ուղղուի . և համար Ժողի
քըն ալ որպիսիք վրայ է :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Վաղղիոյ եւ Վեճիքայի ու չ.
լանտայի մէջ դաշնակցութեան զորոյ.
ները տակաւին ջերմ վիճաբանութեան
նիւթ կը մատակարարեն . քանի մը
թերթերու , որք այս առթիւ մինչեւ
անգամ Վաղղիոյ եւ Վեճիքայի մէջ
անհամաձայնութիւն ծագած ըլլալու
խօսք կրնան . Վյս զորոյններուն գըլ
խաւորապէս առիթ տուած էր , ինչ
պէս անցեալ շաբթու ալ յիշած էինք ,
անգղիական Մօրնինկ - Հերլա լրա-
դըր ինկարեւոր մէկ յօդուածը , որոյ
բնագիրն այս շաբթու ձեռքբերիս հա-
տա . Մօրնինկ - Հերլա կրնէ թէ
Վաղղիոյ եւ յիշեալ երկու փոքրագոյն
բայց ծաղկեալ տէրութեանց մէջ հաս-
տատեալ որ եւ է միութիւն՝ հիւսի-
սային գերմանական դաշնակցութեան
հակադէմ . մ'ըլլալու սահմանուած է :
Բայց երեք տեսակ դաշնակցութիւն
կամ միութիւն կրնայ ըլլալ . նախ
յաղթական պատերազմի մը հետեւ
ւանքն եղած միութիւնը որով մեծ
տէրութիւն մը փոքրերը կը գրաւէ ,
ինչպէս բրաւ Բրուսիա Հանովերի
Վասիս եւ Վրանքֆորթի նկատմամբ .
երկրորդն է զինուորական դաշնակ-
ցութիւն մը . ինչպէս է Բրուսիոյ եւ
Վրուսիոյ , Վալուրի եւայն գըր-
տութեանց մէջ եղած միութիւնը . իսկ
երրորդն է պարզապէս մարտական
պատակաւ եղած դաշնակցութիւնը ,
ինչպէս որ Վերմանիոյ բոլոր տէրու-
թեանց մէջ վերջին անգամ հաստատ-
ւած է :

Իրդ , եթէ նոյն իսկ այս վերջին
միութեան թեթեւ կապերը հաստատ-
ւելու ըլլան Վաղղիոյ եւ Վեճիքայի
ու Հոլանտայի մէջ , անհնար է ժրի-
տել որ դաշնակցական ազդեցութիւնը
մինչեւ հիւսիսային ծովը կը տարածի .
Բայց , ըստ անգղիական թերթի մը պա-
տերազմական յաղթանակէ մը զատ
երբեք ուրիշ միջոցով չկրնար Վեճի-
քա Վաղղիոյ հետ միանալ , քանզի
յոսպի չէ բնաւ որ ի Էսթրալ Վ .
թագաւորը եւրոպական տէրութեանց
իրեն երաշխաւորած իրաւունքը թո-
ղու : Իսկ ժողովրդեան դաւաճ , թէ
պէտ պեճիքացոյց կէսէն աւելին
դաղղիներէն կը խօսին , եւ թէպէտ
հոն դաղղիները մաս մ'ալ կոյ . սա
կայն մեծագոյն մասը Վաղղիոյ հետ
միանալու դէմ են , որ ոչ միայն ի-
րենց ազատութեան ալ եւ քաղկնե-
րուն ալ ֆեոդալ պիտի ըլլայ ծա-
նոր բուրքեր վճարելու հարկադրե-
լով : Հոլանտայի համար ալ նոյնը եւ
աւելին կրնայ ըսուիլ . քանզի հոն կէս
դաղղիացի ժողովուրդ բնաւ չգտնը
ւիր . եւ թէպէտ Վալուրիոն Վի հայ-
ըը հոլանտայի վրայ երբեմն թագա-
ւորած է , բնաւ յուսալի չէ որ հո-
լանտացոյց ներկայ թագաւորն իր ի-

րաւունքն անոր որդեղին դաղղիաց-
ւոյ այժմեան կայսեր թողու .
Բայց Մօրնինկ - Հերլաի այս ա-
մեն յայտարարութիւններէն կարեւո-
րագոյնն այն է որ Վեճիքայի եւ չ.
լանտայի վեհապետաց եւ ժողովրդ-
եան դիմագրութիւնն յայտնելէ ետեւ
կըյարէ նաեւ թէ Վեճիքայի անկախու-
թիւնն երաշխաւորող տէրութիւններն
ալ չպիտի թոյլ տան այնպիսի միութե-
ան մը : Մօրնինկ - Վալուրի (Վեճի-
քա եւ Հոլանտա) միութեան առաջ
Վալուրի իւրաքանչիւր - Վերմանիոյ եւ
Մեծին - Վրանտայի հաւանութիւնը
պէտքէ առնուի կրնէ , բայց կերելի որ
Մօրնինկ - Հերլա քաղաքական դաշ-
նակցութեան սկզբունքը միութեան ,
պարզապէս մարտական միութեան մը
բոլորովին դէմ չէ :

Վյս ամեն ազդարարութիւննե-
րէն կը հետեւի որ եթէ Վաղղիա իր
հիւսիսակողմը դաշնակցութեան մանր
տէրութիւնները կրնաւ փորձ փորձէ ,
Վեճիքա առաջինը պիտի ըլլայ դէմ
կենտրոն , եւ զիւրոպա ալ Վալուրի-
ոն Վ . ի դէմ պիտի դրդուէ , ինչպէս
որ ըրած էր իւր մեծ հօրեղբորը դէմ .
Իրօք Վեճիքայի եւ Հոլանտայի ան-
կախութիւնն Վեճիքայի մեծութեան
եւ վաճառաւաճութեան խիստ կա-
րեւոր է , եւ չկրնար թոյլ տալ որ վեր-
նայ , Վեճիքայի կողմէն Վ . Վալուրի-
ոն դէմ ցոյց տրուած անողոր թը-
նամութեան պատճառներէն մէկն ալ
դաղղիական տիրապետութեան մինչեւ
Չիլյոքեղի ծովածոցը տարածելն
եղած էր : Ի . Վեճիքա չունի չառաւ
մինչեւ որ Վաղղիոյ աւարը նորէն ձեւ-
քէն չլսեց : Վյս մասին չըյուսացուի
որ Վեճիքա երբեք համաձայնի Վաղ-
ղիոյ հետ , եւ իր Ուոսիոյ Վալուրի
եւ Խալիոյ հետ ունեցած միասնա-
մեծնալն ալ երբեք ուրիշ տեղ այն-
չափ դաշնութիւն չպատճառեց , որ
չափ Վեճիքայի մէջ , որ մեծաւ մա-
սամբ բոլորական եւ Վեճիքայի Վալուրի
ցեղին մայրն եղող դերմանական աղ-
ղին միութեան իրեն Վալուրի
խաղաղութեան գրաւական սղունեց ,
եւ անգղիական յաղթիւնները յայտնա-
պէս խօսիլ սկսան թէ Վերմանիոյ մի-
ութիւնը Վաղղիոյ աշխարհակալական
տենչանաց ստն մը դնելով Վալու-
րի պայն խաղաղութիւնը կապահովէ :
Վաղղիոյ զինուորական զօրութիւնը
վերականգնուելէն ի վեր անգղիական
ըրազրաց լեզուն երթալով աւելի կծու
կըլլայ Վաղղիոյ դէմ , վասն զի անոր
վրայ դարձեալ փառապիտան կա-
կածներ կըլլան : Վալուրի Վ . կայս-
ըը գիտէ զայս եւ մեծ զգուշութեամբ
կը վարուի որպէս զի Վեճիքայի դի-
րագրածութիւնները չգրգռէ . ուս-
տի որպիսի ալ որ Վեճիքայի ու Հո-
լանտայի վրայ աչք ունենայ , բաւա-
կան աշխարհութիւն ալ ունի կասկած
չտալու , եւ թերեւս խիստ դոճ կըլ-

լայ որ դնէ առ այժմաբանական մի-
ութիւն մը հաստատելով . քաղաքա-
կան միութեան կարեւորագոյն գործն
ալ իւր յաջորդաց թողու :

Բրուսիոյ եւ Խալիոյ մէջ դէպք
մը ծագեցաւ , որ առանց երկու կա-
ռավարութեանց յարաբերութիւննե-
րն աւելու . երկու ազգաց մէջ ցըր-
տութիւն ձգող վիճաբանութեանց
պատճառ տուաւ լրագրաց , ինչ-
պէս նաեւ իտալական խորհրդարանին
մէջ :
Բրուսիոյ բանակին հրամանատա-
րաց պատմական մասը 1866ի հաշա-
կաւոր պատերազմին նկարագիրը հը-
րատարակեց . Վեճիքա զօրապետին տես-
չութեամբ , Վյս նկարագրին մէջ
հարկ էր նաեւ իտալական բանակին
ըրած ծառայութիւններն եւ խաղա-
ցած դէպք նշանակել : Բայց բրուսի-
այիք ոչ միայն չեն ճանչեր որ Խա-
լիոյ գործակցութիւնը Բրուսիոյ յաղ-
թութեան նպաստեց , այլ եւ յայտ-
նապէս կը հասկնան թէ իտալական
բանակը բնաւ ծառայութիւն մը չէ
կրցած ընել , այլ ընդհակառակն իր
դաշնակց շարժումներով պատե-
րազմին սկզբնաւորութիւնը վտանգի
մէջ ձգեւ է : Բրուսիացոց խօսքն
նայելով , իտալացիք առանց պատե-
րազմելու , մի միայն ցոյցեր պիտի ընէին
ուստրիական բանակին դրադեցնելու
համար : Վյս դէպք չկարծուի որ ի-
տալացոյց ազգին փառապիտանութիւնը
չողորմէ : Բայց բրուսիական նկա-
րագիրն ալ աւելի առաջ երթալով
մինչեւ իսկ Խալիոյ Վերլինի առ-
քունեաց հետ հաստատած դաշնաց
կատարման եղանակին վրայ կասկած
ներ կը յայտնէ :

Վյս դիտողութիւնները չէին կըր-
նար Խալիոյ մէջ ուշադրութեան վը-
րելով , ուստի իտալական բանակին
նախկին հրամանատար Վալուրի
ու զօրապետը կառավարութեան
հարցում մ'ուղղելով ըսաւ թէ իրեն
դէմ եղած անձնական յարձակում-
ները բանի տեղ չէր դնել , բայց երբ
ինչիրեն ազդեցին պատուոյ վրայ ըլ-
լայ չէր կրնար լուս կենալ : Վալուրի-
ոն իր գլուխ Մեճիքայեան զօրապետը
իտալական բանակին արժան եղած
դուքսները տալէ ետեւ յարեց թէ
իրողութիւն մը կայ որ ամեն ինչիւ-
ները կը գերազանցէ եւ իտալացոց
դէմ եղած ամբաստանութիւնները կը
հերքէ , այն է որ 1866ին իտալական
բանակը բաւական եղաւ 190,000 աւր-
տիայի զօր , որը ընտրելագոյն զօ-
րապետաց հրամանատարութեան տակ
եւ Վալուրիի ամենէն ահաւոր բեր-
դերուն մէջ ամբացած կը գտնուէին ,
զբաղեալ պահել , եւ թէ բնաւ չկր-
նար ուրացուիլ որ այս իրողութիւնը
մեծաւ մասամբ նպաստեց այն յաղ-
թութեան , զոր Բրուսիա տարաւ
Վերմանիոյ մէջ : Խալիական կառա-
վարութիւնն ալ իր յանձն տուած

պարտաւորութիւնները հաւատարմա-
բար կատարելով . յաղթութեան մե-
ծամեծ արդիւնքներուն նպաստած
էր : Բայց Մեճիքայեան զօրապետը
բրուսիական նկարագրին դերմանե-
րէն բնագրին եւ դաղղիներէն թարգ-
մանութեան մէջ տարբերութիւններ
նշանակեց , որք բնագրին իմաստն այ-
լայլած էին : Մեճիքայեան զօրապետը
ժանոց նսեւ որ Վալուրի միութեան
ընկեր հարցումը Վեճիքայի
լուսելուն պէս բրուսիական կառավա-
րութիւնը միութեանց էր իմացնելու
թէ իրենց բանակին հրամանատարնե-
րը մեծ յարգ եւ համակրութիւն ու-
նին իտալական բանակին վրայ վերջին
պատերազմին մէջ ունեցած մասնակ-
ցութեան համար , եւ թէ անոնց նը-
կարագրին մէջ , որ պաշտօնական կեր-
պարանք չունի , գտնուած քանի մը
անյարմար բառերը չեն կրնար այն ըղ-
դացման ֆլուսել :

Իսկ Վալուրի զօրապետը
պահանջեց որ իտալական կառավարու-
թիւնն ալ Վալուրի եւ Բրուսիոյ պէս
1866ի պատերազմին պատմութեան
նկարագիրն հրատարակելով , անոնց
մէջ գտնուած սխալներն ուղղէ կամ
հերքէ : Վալուրի զօրապետը
Ֆիորենցայի բրուսիական զենապետին
կողմէն 1866 յունիս 17 թուով գըր-
եալ ծանուցագիր մ'ալ կարդաց , ուր
ուսաշարկուած էր որ բրուսիական եւ
իտալական բանակներն առաջ երթա-
լով Վեճիքայի մէջ իրարու միանան :
Բրուսիա կառավարիէր նաեւ հոն
գարացիներն ու պալիները ոտք հա-
նել , եւ իտալիոյ կառավարութեան
կը ինչերը որ վերջին աստիճան ուժ-
գընութեամբ վարուի , առանց որոյ
անոր գործակցութիւնն աւելի ֆեա-
տակար կը համարէր , բայց Վալուրի
մեծա զօրապետը կը ծանուցանէ թէ
յիշեալ ծանուցագիրը ցաւօք եւ զար-
մանօք ընդունած էր , քանզի անկէ
առաջ երկու դաշնակց բանակներուն
համաձայն շարժմանց համար Վեճիքայի
առաջարկութիւնները ըրած էր , որք
անպատասխանի մնացած էին , եւ այս
ծանուցագիրն առնուած ժամանակ
ալ իտալական բանակն իր գործողու-
թիւններն առանձնակի սկսած էր :
Բայց բոլոր այս դէպքն մէջ Վալուրի
մեծա զօրապետին կողմէն ինք-
զինք արգարացնելու ճիգ մը կը նըշ-
մարուի :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեճիքայի կը գրեն թէ Վալուրի
Վերմանիոյ պէյ Միլան իշխանին ընտ-
րութիւնը հաստատող Վալուրիական
Ֆիլիպինը հոնքիսիւ իշխանական պա-
լատ տունելով կարդացել է :

Վալուրի իշխալ Ֆիլիպինին
թարգմանութիւնը :

« Միքայէլ իշխանին ցաւալի մաճը
հարկ բրաւ իշխանական պատիւն ուրիշ
մէկու մը յանձնել »

